

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์
เรื่อง

พฤติกรรมการใช้สมุนไพรเพื่อลดระดับน้ำตาลในเลือดในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2

(Behavior using Herbs for decreasing plasma glucose
among patients with diabetes mellitus type II)

นายศักดิ์ชาย ขัตติยา และคณะ

โรงพยาบาลห้วยเกิ้ง

ปี 2560

(ได้รับทุนสนับสนุนจากกองทุนภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย)

สำนักงานบริหารกองทุนภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย

กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

พฤติกรรมการใช้สมุนไพรเพื่อลดระดับน้ำตาลในเลือดในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2
โรงพยาบาลห้วยเก็งและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลห้วยเก็ง

ศักดิ์ชาย ขัตติยา¹

อรวรรณ ยวนหมื่น²

ขวัญหล้า ไชยเมือง³

กัญญารัตน์ แก้วกันยา⁴

จุฑามาศ ราชกิจ⁵

รัชนา ศิริวารินทร์⁶

แก้วตา ตาลหยง⁷

กัญจนา ไทย ออกตลาค⁸

กฤษณี สระมณี⁹

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจพฤติกรรมรับประทานอาหาร/การออกกำลังกาย/การใช้ยาของโรงพยาบาล/การใช้สมุนไพรควบกับการใช้ยาแผนปัจจุบันในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 และ เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สมุนไพรเพื่อลดระดับน้ำตาลในเลือดในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ในโรงพยาบาลห้วยเก็ง และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลห้วยเก็ง จังหวัดอุดรธานี โดยรูปแบบการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods research) คือ ในวิธีวิจัยเชิงปริมาณจะเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม โดยจะคัดเลือกอาสาสมัครทั้งเพศชายหรือเพศหญิง อายุมากกว่า 18 ปี มีความยินดีให้ข้อมูล และสามารถสื่อสารด้วยภาษาท้องถิ่นหรือภาษากลางได้ดี โดยเป็นผู้ป่วยเป็นโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลห้วยเก็ง และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลห้วยเก็ง และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ จะสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured interview) ในผู้ป่วยสองกลุ่มคือ กลุ่มที่ใช้สมุนไพรเพื่อรักษาโรคเบาหวานและกลุ่มที่ใช้สมุนไพรเพื่อจุดประสงค์อื่นๆ และการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ โปรแกรม Microsoft Excel สำหรับงานวิจัยเชิงปริมาณ และ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) สำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษาเชิงปริมาณพบว่า ผู้ป่วยส่วนใหญ่ไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดสะสมให้อยู่ในระดับที่แพทย์ต้องการได้ โดยผู้ป่วยส่วนใหญ่มีระดับน้ำตาลในเลือดที่สูงผิดปกติ ซึ่งอาจจะเกิดจากพฤติกรรมการปฏิบัติตัวของผู้ป่วยด้านต่างๆ คือ พฤติกรรมรับประทานอาหาร การใช้ยาของโรงพยาบาล พฤติกรรมการออกกำลังกาย ในทางที่ไม่ถูกต้อง โดยเฉพาะพฤติกรรมการปฏิบัติตัวของผู้ป่วยด้านการใช้สมุนไพรที่ไม่ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ ส่วนผลการศึกษาเชิงคุณภาพพบว่า ผู้ป่วยส่วนใหญ่ยังขาดองค์ความรู้และมีความเชื่อที่ผิด ด้านสรรพคุณของสมุนไพร / ส่วนของสมุนไพรที่ใช้/การเตรียมสมุนไพร/ปริมาณของสมุนไพรที่ใช้ ผลข้างเคียงของสมุนไพร และวิธีการเก็บรักษาตลอดถึงอายุของยาสมุนไพร ซึ่งพฤติกรรมหรือความเชื่อที่ผิดนี้จะส่งผลให้เกิดผลอันตรายหรือผลข้างเคียงกับผู้ป่วยได้ อีกทั้งพบว่าอาสาสมัครส่วนใหญ่ไม่พบผลข้างเคียงจากการใช้สมุนไพรเพื่อลดระดับน้ำตาลในเลือดมีเพียงอาสาสมัครบางคนพบผลข้างเคียงเนื่องจากการใช้ยาเกินขนาดและหยุดการใช้ยาแผนปัจจุบันด้วยตนเอง

คำสำคัญ: พฤติกรรมการใช้สมุนไพรลดระดับน้ำตาลในเลือด ,ผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่2

¹ผู้วิจัยหลัก ภาสัชกรปฏิบัติการ โรงพยาบาลห้วยเก็ง

^{2,3,4,5,6,7,8}ผู้วิจัยร่วม ปฏิบัติงานที่โรงพยาบาลห้วยเก็งและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลห้วยเก็ง

⁹อาจารย์ที่ปรึกษา คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

**Behavior using Herbs for decreasing plasma glucose among patients with diabetes mellitus type II
Huaikoeng hospital and Huaikoeng Tambon health promoting hospital.Huaikoeng subdistrict
,Udonthani Province**

Sakchai Kuttiya¹
 Orawan Yuanmuen²
 Kwanla Chaimuang³
 Kanyarat Kaewkanya⁴
 Jutamas Ratchakit⁵
 Ruschana Siriwarin⁶
 Kaewta Tanyung⁷
 Kangwanthai Oattalad⁸
 Kritsanee Saramunee⁹

Abstract

The objective of this study is the behavior of eating, exercising, medicine using and herbal with medicine using to reduce blood sugar in diabetes mellitus type II patients at Huaikoeng hospital and Huaikoeng Tambon health promoting hospital.Huaikoeng subdistrict ,Udonthani Province.Methodology was mixed with methods research which is quantitative and qualitative research method.Tool was questionnaires in female and male aged more than 18 year that was provided information and good communication both local and national languages.The semi-structure interview in two group patients was herbal using to reduce blood sugar and Herbal using for another disease.Data analysis was used by Microsoft Excel and content analysis.

The quantitative study found that most patients who couldn't control blood sugar had high blood sugar because of wrong behavior of eating,using medicine,exercising,especially wrong using of herbal.

The qualitative study found that exercising most patients had lack of knowledge and false belief in properties of herb, part of herb ,herb preparation, dosage of herb, side effect of herb and herb preservation.There were wrong behavior and believing effect to side effect in patient.So most patient didn't find side effect with herbal using.Only some patients found side effect with the cause of herbal high dose and stop taking medicine.

Keyword: Behavior using Herbs for decreasing plasma glucose, patients with diabetes mellitus type II

¹Main researcher : Practioner pharmacist at Huaikoeng hospital

^{2,3,4,5,6,7,8}Co-researcher: work at Huaikoeng hospital and Huaikoeng Tambon health promoting hospital

⁹Advisor: work at Faculty of pharmacy , Mahasarakham University